

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

УДК 331.351.105

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/162-1>**Лаухіна Л. М.**

кандидат технічних наук, доцент,
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1404-6811>

Кобзар Н. І.

кандидат економічних наук, доцент,
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0003-6700>

Рабіч О. В.

кандидат економічних наук, доцент,
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5600-0470>

Скачедуб С. А.

асистент,
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4256-1127>

Laukhina Ludmyla, Rabich Olena,**Kobzar Nadia, Scachedub Svetlana**

Prydniprovskaya State Academy of Civil Engineering and Architecture

СОЦІАЛЬНЕ ПАРТНЕРСТВО В УКРАЇНІ ТА ЙОГО ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Досліджуються теоретичні аспекти та поняття соціального партнерства. Аналізуються механізми соціального партнерства на державному, галузевому та територіальному рівнях, визначаються напрями підвищення його ефективності в сучасних умовах.

Ключові слова: соціальне партнерство, соціальний діалог, державна соціальна політика, колективні угоди, роботодавці, працівники, профспілки.

SOCIAL PARTNERSHIP IN UKRAINE AND ITS LEGAL SUPPORT

In modern conditions, the social policy of the state acquires special significance, which is a set of socio-economic measures of the state, enterprises, organizations, local authorities aimed at protecting the population from unemployment, rising prices, devaluation of labor savings. This is especially important in the Ukrainian reality, as due to the deep economic crisis and the decline in production, the problem of material security of the population, the creation of new jobs has become acute. Social policy follows from the social functions of the state, which it performs in a competitive market mechanism. It has been concluded that the payers of social insurance contributions are the state and employers (enterprises), and employees allegedly do not participate in social insurance and are provided without any deductions (payments) from wages. Social insurance directly and indirectly affects the interests of employees. Therefore, the participation of employees as insurers is mandatory under Ukrainian law. Due to the fact that this process is objective, beyond the control of the individual, is beyond his control, the state, reducing social tensions, takes care of the poor. It has been considered that a serious problem for Ukraine is the reform of the pension system: in fact, it is planned to build 2 new levels of the pension system. Thus, the pension system of Ukraine in the future should look like this: the first level – solidarity – exists today and provides for mandatory payments to the «common pot»; the second level – personalized – also provides for a «common pot», only now the information system of the Pension Fund will store information on the number and amount of individual payments; the third level provides for the emergence of private pension funds and voluntary contributions of working citizens. Bills on pension reform include, in particular, the removal of restrictions on the maximum amount of pension, the restoration of the dependence of the amount of pension on salary and seniority. It has been concluded that the field of social partnership, social policy and social security are those areas that directly affect the living standards of the population and are priority for Ukraine, which includes the protection of the poor, the fight against unemployment, the regulation of labor relations.

Keywords: social partnership, social dialogue, state social policy, collective agreements, employers, workers, trade unions.

Постановка проблеми. Соціальний захист робітників (громадян) – це важливий складник соціальної політики держави та необхідний елемент функціонування ринкової економіки. Держава бере на себе виконання соціально-захисної функції, яка становить частину загальної спрямованості держави щодо забезпечення прав і свобод громадян та їх конституційних гарантій. Надзвичайно важливим, особливо в умовах кризи, є питання розвитку соціального партнерства між владою (державою), бізнесом (роботодавцями) та робітниками, яке передбачає укладання «суспільного договору» у сфері економічної та соціальної політики між цими рівноправними партнерами згідно з Конституцією, що й зумовлює актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні вчені досліджують проблематику соціальної політики між державою та робітниками. Проте малодослідженим питанням є розвиток соціального партнерства між владою, бізнесом та робітниками, працюючими та пенсіонерами в умовах кризи в контексті необхідності зменшення напруги у суспільстві. Зокрема, слід визначити праці Н.В. Балабанової [1], В. Жукова [2], Г.Ю. Семигіна [3].

Мета статті полягає в аналізі існуючої моделі соціального партнерства в Україні та визначення напрямів підвищення їх ефективності в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах особливого значення набуває соціальна політика держави, яка являє собою комплекс соціально-економічних заходів держави, підприємств, організацій, місцевих органів влади, спрямованих на захист населення від безробіття, підвищення цін, знецінення трудових заощаджень. Це особливо важливо в умовах української дійсності, оскільки внаслідок глибокої економічної кризи і спаду виробництва гостро постала проблема матеріального забезпечення населення, створення нових робочих місць.

Соціальна політика впливає із соціальних функцій держави, яку вона виконує в умовах дії конкурентного ринкового механізму. У силу того, що цей процес об'єктивний, невідчужимий окремих людей, знаходиться поза його контролем, держава, зменшуючи соціальну напруженість, бере на себе турботу про незаможні верстви суспільства. За допомогою різних економічних важелів держава регулює особисті доходи на користь найменш забезпечених верств. Найважливішими серед них є соціальні виплати або дотації з безробіття, допомога утриманням та інвалідам, хворим, пенсіонерам і людям похилого віку, допомога на дітей, житлові субсидії.

Соціальна допомога може бути надана у вигляді безкоштовного харчування, надання медичної допомоги, одноразової допомоги. Саме завдяки цьому ринкову економіку в низці країн називають соціально орієнтованою, яка створює високий рівень соціального захисту населення. Серед усіх економічно розвинених країн особливе місце за цим показником посідає Швеція. Трансферти (соціальні виплати) – одні з найвищих у світі, державні витрати щорічно становлять понад 60% ВВП, із них більше половини припадає на трансферти. У США на реалізацію соціальних програм щорічно витрачається понад 10% національного доходу.

Основи й особливості соціального захисту в Україні в сучасних умовах є одним із головних напрямів,

оскільки утворюють базу оплати праці в усіх сферах і перерахунку рівня пенсій та допомог. Регулярний перегляд розміру заробітної плати становить основний елемент державної «політики доходів». Об'єктивним бар'єром на шляху зростання зарплати є продуктивність праці. Уважається, що для попередження інфляційних темпів зростання зарплат не повинні перевищувати темпів зростання продуктивності праці, тому в Україні мінімальний розмір заробітної плати більше ніж в два рази нижче мінімального прожиткового мінімуму. З огляду на цей факт, можна стверджувати, що українська економіка не є соціально орієнтованою і залишається такою протягом тривалого часу.

Важливою функцією держави в ринковій економіці є створення умов для реалізації здібностей до праці з метою отримання трудових і підприємницьких доходів. До таких умов належать:

- вільний вибір професії, сфери і місця трудової діяльності;
- отримання бажаного рівня загальної і спеціальної освіти;
- матеріальна підтримка і перенавчання тимчасово не зайнятих у виробництві осіб працездатного віку (безробітних).

Головною метою уряду у сфері зайнятості є утримання безробіття на «природному рівні» (не більше 4–5% від чисельності економічно активного населення). Для цього, зокрема, використовуються податкові пільги підприємствам, що збільшують число робочих місць, регулюється в'їзд іноземних робітників, організуються біржі праці.

Ефективним заходом щодо збільшення зайнятості є скорочення робочого дня. Відомо, що український робочий тиждень (40 годин) – один із найвищих за цим показником серед розвинених країн. У результаті інфляційного зростання цін на споживчі товари держава може відшкодувати грошові втрати населення. Таке відшкодування досягається перерахунком фіксованих доходів відповідно до індексу роздрібних цін. При цьому індекс цін охоплює не всі товари та послуги, а тільки ті, що входять до мінімального споживчого бюджету («прожитковий мінімум»). У багатьох країнах держава контролює ціни на товари і послуги першої необхідності.

Що стосується безпосередньо Української держави, то у сфері соціального захисту населення вона фактично є безумовним монополістом. Незважаючи на таку інтеграцію механізмів соціального захисту, успіх у цій сфері можна констатувати лише у правовій і технічній площинах. Так, ст. 46 Конституції України присвячена соціальному захисту і забезпеченню, ст. 48 декларує право на мінімальний прожитковий рівень, ст. 49 – безкоштовне медичне обслуговування. У практичній сфері ситуація зовсім інша.

Перевагою Стратегії можна вважати те, що в ній не просто вказуються напрями соціальної політики, а й конкретні механізми її реалізації. На жаль, реальній роботі цих механізмів має передувати прийняття відповідних законопроектів за відносно короткий термін, адже, згідно зі Стратегією, до 2014 р. держава повинна була змінити вектор руху соціального захисту на 180 градусів, тобто зупинити падіння життєвого рівня і почати збільшувати його.

Серйозною проблемою для Української держави є реформування пенсійної системи: фактично планується

надбудувати два нових рівня пенсійної системи. Пенсійна система України в майбутньому повинна виглядати так: перший рівень – солідарний – існує сьогодні і передбачає обов'язкові платежі в «загальний казан»; другий рівень – персоналізований – також передбачає «загальний казан», тільки тепер інформаційна система Пенсійного фонду зберігатиме інформацію про кількість та розмір індивідуальних платежів; третій рівень передбачає виникнення недержавних пенсійних фондів та добровільні внески в них працюючих громадян. Законопроекти щодо пенсійної реформи припускають, зокрема, видалення обмеження на максимальний розмір пенсії, відновлення залежності розміру пенсії від зарплати та стажу.

Соціальне страхування – невід'ємна частина соціальної політики та діяльності держави, головне – турбота про людину і громадянина. У Конституції України (ст. 46) записано, що право громадян на соціальний захист гарантується і забезпечується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням.

Основні ідеї та перспективи розвитку соціального страхування як системи гарантій права громадян на соціальний захист сформульовані в Концепції соціального забезпечення населення України та Основах законодавства про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. У цих актах соціальне страхування розглядається у двох аспектах: економічному та правовому. З економічного погляду соціальне страхування являє собою частину доходів суб'єктів господарської діяльності, які відраховуються у вигляді страхових внесків до соціальних фондів і призначених для матеріального забезпечення й охорони здоров'я працівників підприємств і членів їхніх сімей.

Розмір (тариф) страхових внесків для платників установлюється законами в процентному відношенні до об'єктів оподаткування окремо для підприємств, юридичних і фізичних осіб, які використовують працю найманих працівників, і для осіб, які працюють на умовах трудового договору (контракту). Так, юридичні та фізичні особи сплачують до Фонду соціального страхування України внески в розмірі 5,5% від об'єкта оподаткування, а самі працівники зі свого заробітку – 0,5% від загальної суми заробітної плати.

Із правового погляду соціальне страхування являє собою встановлену державою і регульовану нормами права систему гарантій соціального захисту працездатних і непрацездатних громадян у разі настання певних страхових випадків, передбачених законодавством.

Соціальне страхування нерозривно пов'язане з трудовою діяльністю працівників на конкретних підприємствах. Побудоване на принципі солідарності поколінь (перерозподіл коштів від працездатних непрацездатним), соціальне страхування сприяє створенню економічних передумов для підтримки передусім працездатності економічно активної, працюючої частини населення, а в необхідних випадках – забезпечення у разі втрати працездатності, безробіття, старості, втрати годувальника. Водночас соціальне страхування слід розглядати не як благодійну форму соціальної допомоги непрацездатним, а як універсальний спосіб вирішення соціальних проблем у суспільстві.

Організаційна робота із соціального страхування проводиться переважно на підприємствах, в установах, організаціях та інших господарюючих суб'єктах.

Платники внесків повинні бути зареєстровані як страховальники в регіональних відділеннях Фонду соціального страхування України. Практичною роботою по організації соціального страхування займаються профспілки. Вони вирішують питання про витрачання коштів соціального страхування, передбачених на санаторно-курортне лікування та відпочинок працівників і членів їхніх сімей, контролюють правильність нарахування і своєчасність виплати допомоги по соціальному страхуванню роботодавцем, беруть участь у вирішенні спорів, що виникають між працівниками і роботодавцем.

Відповідно до законодавства, усі працівники підлягають обов'язковому державному соціальному страхуванню, тобто з моменту прийому на роботу працівник вважається застрахованим. У соціальному страхуванні беруть участь дві сторони (два учасника): страховальники і страховики.

Страхователями вважаються роботодавці та застраховані особи, а страховиками – відповідні страхові фонди. Державне соціальне страхування працівників здійснюється за рахунок держави. Внески на соціальне страхування сплачуються підприємствами, установами, організаціями без будь-яких відрахувань із заробітної плати працівників. Несплата підприємством, установою, організацією страхових внесків не позбавляє працівника права на забезпечення по державному соціальному страхуванню. Кошти державного соціального страхування можуть витратитися лише за своїм прямим призначенням.

Засобами соціального страхування є обов'язкові внески (збори) підприємств, установ, організацій і громадян, що працюють на умовах трудового договору (контракту), які займаються підприємницькою діяльністю.

Вони акумулюються у централізованому фонді соціального страхування України. Порядок, розміри та строки сплати внесків на соціальне страхування регулюються спеціальним законодавством, яке давно вже вийшло за рамки Кодексу законів про працю. Так, розмір (тарифи) страхових внесків для фізичних і юридичних осіб установлений Законом України від 26 червня 1997 р. «Про збір на обов'язкове соціальне страхування», а порядок їх акумулювання і використання – Положенням про фонд соціального страхування, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 31 серпня 1998 р.

Із вищесказаного випливає, що платниками внесків на соціальне страхування виступають держава і роботодавці (підприємства), а працівники нібито не беруть участі у соціальному страхуванні та забезпечуються без будь-яких відрахувань (платежів) із заробітної плати. Однак це не так. Соціальне страхування прямо і безпосередньо зачіпає інтереси працівників, тому участь працівників як страховальників є обов'язковою згідно із законодавством України.

Сьогодні платниками внесків виступають три сторони: держава, роботодавці та працівники. Несплата працівником внесків тягне за собою настання певних правових наслідків. За законодавством про соціальне страхування період сплати страхових внесків зараховується до трудового стажу, а сума сплачених внесків надалі буде прийматися в розрахунок під час обчислення розміру пенсії. Законодавством встановлено

персоніфікований облік страхових внесків кожного працівника.

Порушенням одним зі страхувальників (роботодавцем чи державними структурами) порядку сплати страхових внесків не повинно відображатися на соціальному забезпеченні працівників, оскільки працівники отримують соціальну допомогу із загального солідарно створеного фонду соціального страхування, де частка виплат конкретного страхувальника заздалегідь не визначена і не пов'язана з розміром внесків.

Фонд соціального страхування виступає гарантом матеріального забезпечення та надання різних видів соціальних послуг працівникам підприємств. Контроль над дотриманням порядку забезпечення працівників із фонду соціального страхування здійснюють профспілки. Працівник має право на всі види забезпечення, передбачені законодавством про соціальне страхування. Види і розміри соціальних послуг, як правило, поставлені в залежність від трудових відносин працівників, тривалості стажу роботи, розміру заробітку й обставин утрати працездатності, стану здоров'я.

Єдиним нормативно-правовим актом, що закріпив терміни «соціальне партнерство» та «сторони соціального партнерства» є Закон України «Про організації роботодавців» від 24 травня 2001 р. № 2436-III. Згідно зі ст. 1 цього Закону, соціальне партнерство визначається як система колективних відносин між найманими працівниками, роботодавцями, виконавчою владою, які є сторонами соціального партнерства у ході реалізації їхніх соціально-економічних прав та інтересів [4].

Однією з особливостей засобів соціального страхування є те, що вони можуть бути використані тільки за цільовим призначенням. Органи, що здійснюють використання страхових коштів, не можуть їх витратити на інші цілі, крім тих, для яких вони призначені.

Цільовий характер використання страхових коштів позначений у Положенні про фонд соціального страхування. Кошти соціального страхування можна використовувати на: виплату допомоги по тимчасовій непрацездатності, у т. ч. по вагітності та пологах, придбання путівок на санаторно-курортне лікування та відпочинок працівників і членів їхніх сімей, фінансування дитячих оздоровчих таборів, баз відпочинку, виплату зарплати правовим і технічним інспекторам праці.

Кошти соціального страхування можна витратити тільки відповідно до затвердженого кошторису на підставі рішень органів управління фондом соціального страхування. Правом прийняття рішень про використання страхових коштів мають Центральна і регіональна дирекції фонду соціального страхування і відповідні профспілкові об'єднання.

Велике значення для правильного використання страхових коштів мають добре організовані облік і звітність, тобто контроль над дотриманням фінансової дисципліни та оперативне реагування на порушення законодавства.

Облік і звітність витрачання коштів ведуть усі органи управління фондом соціального страхування і профспілкові організації. В облікових документах повинні бути відображені дані про суми нарахованих внесків та інших платежів до фонду соціального страхування, витрати за статтями, число оплачених днів тимчасової непрацездатності, кількість путівок,

виданих за рахунок коштів соціального страхування, витрати на оздоровлення дітей працівників підприємств на базах відпочинку, виплату одноразової допомоги, народження дітей, поховання.

Працівники, а у відповідних випадках і члени їхніх сімей, забезпечуються в порядку державного соціального страхування: допомогою з тимчасової непрацездатності, а жінки, крім того, допомогою по вагітності, пологів та догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку; допомогою з нагоди народження дитини, допомогою на поховання; пенсіями по старості, по інвалідності, у зв'язку з утратою годувальника, а також пенсіями за вислугу років, установленими для деяких категорій працівників.

Зазначені види соціальних виплат знаходяться у сфері регулювання галузі права соціального забезпечення та становлять її окремі правові інститути. Кодекс законів про працю України лише частково регулює питання соціального страхування працівників. У зв'язку з реформою системи соціального забезпечення проведено розмежування, розділення джерел фінансування соціального забезпечення.

Пенсії виплачуються за рахунок коштів пенсійного страхування зі спеціально створеного для цієї мети Пенсійного фонду України. Порядок формування і використання фонду встановлено Законом України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» від 26.06.1997 і Положенням про Пенсійний фонд України, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 01.06.1994 (із подальшими доповненнями та змінами).

Закон України, відповідно до Конституції України (254к/96-ВР) та Основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування (16/98-ВР), визначає правову основу, економічний механізм та організаційну структуру загальнообов'язкового державного соціального страхування громадян від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які призвели до втрати працездатності або загибелі застрахованих на виробництві (далі – страхування від нещасного випадку).

Страхування від нещасного випадку є самостійним видом загальнообов'язкового державного соціального страхування, за допомогою якого здійснюється соціальний захист, охорона життя та здоров'я громадян у процесі їхньої трудової діяльності. Згідно зі ст. 14 Кодексу законів про працю, нещасний випадок – це обмежена в часі подія або раптовий вплив на працівника небезпечного виробничого фактора чи середовища, що сталися у процесі виконання ним трудових обов'язків, унаслідок яких заподіяно шкоду здоров'ю або настала смерть.

Перелік обставин, за яких настає страховий випадок, визначається Кабінетом Міністрів України за поданням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади.

В окремих випадках за наявності підстав Фонд соціального страхування від нещасних випадків може визнати страховим нещасний випадок, що стався за обставин, не невизначених передбаченим частиною другою цієї статті переліком.

До професійного захворювання належить захворювання, що виникло внаслідок професійної діяльності застрахованого та зумовлюється виключно або

переважно впливом шкідливих речовин і певних видів робіт та інших факторів, пов'язаних із роботою.

Перелік професійних захворювань за поданням спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади затверджується Кабінетом Міністрів України.

В окремих випадках Фонд соціального страхування від нещасних випадків може визнати страховим випадок захворювання, не внесе до переліку професійних захворювань, передбаченого частиною п'ятою цієї статті, якщо на момент прийняття рішення медична наука має нові відомості, які дають підстави вважати це захворювання професійним.

Страхування від нещасного випадку здійснює Фонд соціального страхування від нещасних випадків – некомерційна самоврядна організація, що діє на підставі статуту, який затверджується її правлінням.

Фонд соціального страхування від нещасних випадків є юридичною особою, має печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням, а також емблему, яка затверджується його правлінням.

У разі настання страхового випадку Фонд соціального страхування від нещасних випадків зобов'язаний у встановленому законодавством порядку:

1) своєчасно та в повному обсязі відшкодувати шкоду, заподіяну працівникові внаслідок ушкодження його здоров'я або в разі його смерті, виплачуючи йому або особам, які перебували на його утриманні:

а) допомогу у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю до відновлення працездатності або встановлення інвалідності;

б) одноразову допомогу в разі стійкої втрати професійної працездатності або смерті потерпілого;

в) щомісяця грошову суму в разі часткової чи повної втрати працездатності, що компенсує відповідну частину втраченого заробітку потерпілого;

г) пенсію по інвалідності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання;

г) пенсію у зв'язку з утратою годувальника, який помер унаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання;

д) грошову суму за моральну шкоду за наявності факту заподіяння цієї шкоди потерпілому;

е) допомогу дитині відповідно до статті 9 цього Закону;

2) організувати поховання померлого, відшкодувати вартість пов'язаних із цим ритуальних послуг відповідно до місцевих умов;

3) сприяти створенню умов для своєчасного надання кваліфікованої першої невідкладної допомоги потерпілому в разі настання нещасного випадку, швидкої допомоги в разі потреби його госпіталізації, ранньої діагностики професійного захворювання;

4) організувати цілеспрямоване та ефективне лікування потерпілого у власних спеціалізованих лікувально-профілактичних закладах або на договірній основі в інших лікувально-профілактичних закладах із метою як найшвидшого відновлення здоров'я застрахованого;

5) забезпечити потерпілому разом із відповідними службами охорони здоров'я за призначенням лікарів повний обсяг постійно доступної, раціонально організованої медичної допомоги, яка повинна включати;

а) обслуговування вузько профільними лікарями та лікарями загальної практики;

б) догляд медичних сестер удома, у лікарні або іншому лікувально-профілактичному закладі;

в) акушерський та інший догляд удома або в лікарні під час вагітності та пологів;

г) утримання в лікарні, реабілітаційному закладі, санаторії або в іншому лікувально-профілактичному закладі;

г) забезпечення необхідними лікарськими засобами, протезами, ортопедичними, коригуючи ми виробами, окулярами, слуховими апаратами, спеціальними засобами пересування, зубопротезування (за винятком протезування з дорогоцінних металів).

Згідно зі ст. 25, усі види страхових виплат і соціальних послуг застрахованим та особам, які перебувають на їх утриманні, а також усі види профілактичних заходів, передбачених статтями 21 та 22 цього Закону, провадяться Фондом соціального страхування від нещасних випадків за рахунок коштів цього Фонду.

Фонд соціального страхування від нещасних випадків забезпечує фінансування заходів, передбачених державними цільовими, галузевими, регіональними програмами поліпшення стану безпеки, умов праці та виробничого середовища, планами наукових досліджень з охорони та медицини праці, навчання підвищення кваліфікації відповідних спеціалістів із питань охорони праці, організації розроблення і виробництва засобів індивідуального та колективного захисту працівників, розроблення, видання, розповсюдження нормативних актів, журналів, спеціальної літератури, а також інших профілактичних заходів відповідно до завдань страхування від нещасних випадків.

Загалом поняття «соціальне партнерство» науковці розуміють як систему колективних відносин між найманими працівниками, роботодавцями, державою, яка забезпечує реалізацію їхніх соціально-економічних прав та інтересів. Сутність соціального партнерства розкривається через його функції:

1) воно може виступати механізмом узгодження соціальних інтересів з урахуванням їх суперечностей;

2) воно може бути засобом реалізації соціальної політики, що забезпечує участь усіх соціальних суб'єктів в організаційно-управлінській діяльності.

При цьому соціальне партнерство може забезпечити взаємодію соціальних суб'єктів у будь-якій сфері: економічній, політичній та ін.

Наша держава у соціальному партнерстві існує в декількох напрямках: законодавця, власника, посередника, працедавця, робітника. Працівник, укладаючи трудовий договір, користується підтримкою держави та профспілки, працедавець – держави та організації працедавців, як було вище зазначено.

Узгодження інтересів найманих працівників і власників капіталу у сфері соціально-трудових відносин здійснюється шляхом переговорів і завершується укладанням колективних договорів і угод. На рівні суспільства предметом переговорів стають основні напрями соціально-економічної політики держави, включаючи розроблення показників соціального добробуту громадян, системи соціальних гарантій для всього населення, а також заходів із захисту інтересів суб'єктів соціально-трудових відносин. Усі рішення підвищення цін та збільшення заробітної плати приймаються Націо-

нальною радою за поданням комісій із законотворчої діяльності та мінімальних державних соціальних стандартів і запропонованої комісії із цін та ціноутворення. Тобто державне регулювання цін, законодавче запровадження соціальних стандартів і регулювання в системі соціального партнерства – це процеси взаємопов'язані, що мають комплексно доповнювати один одного. Нормативно-правовим актом, що закріпив терміни «соціальне партнерство» та «сторони соціального партнерства», є Закон України «Про організації роботодавців» від 24 травня 2001 р. № 2436-III. Згідно зі ст. 1 цього Закону, соціальне партнерство визначається як система колективних відносин між найманими працівниками, роботодавцями, виконавчою владою, які є сторонами соціального партнерства у ході реалізації їхніх соціально-економічних прав та інтересів [4].

Висновки. Таким чином, пріоритетними для Української держави у сфері соціального партнерства, соціальної політики та соціального забезпечення є ті напрями, які безпосередньо впливають на життєвий рівень населення. Це захист малозабезпечених, боротьба з безробіттям, регулювання сфери трудових відносин.

Однак у світовій практиці існує низка інших напрямів, які теж належать до сфери соціального партнерства і соціальної політики, але притаманні, як правило, більш розвиненим державам.

Для нормального функціонування соціально орієнтованої ринкової економіки України й успішного створення ефективного соціально-захисного механізму необхідні такі конкретні кроки, як негайне прийняття і неухильне впровадження у життя нормативно-законодавчих актів, спрямованих на підвищення зайнятості та забезпечення державою соціальної підтримки населення.

В умовах глобальної фінансово-економічної кризи система партнерського регулювання соціально-економічних і трудових відносин повинна бути не лише засобом стабілізації соціально-економічного розвитку, а й інструментом прогресивних перетворень у суспільстві.

Система соціального партнерства може ефективно функціонувати тільки за певних умов: коли економіка розвивається, а держава проводить активну соціальну політику із захисту інтересів населення.

Список використаних джерел:

1. Балабанова Н.В., Жуков В.І., Пилипенко В.Є. Соціальний діалог. Соціальне партнерство. Соціальна держава. Київ, 2002. 189 с.
2. Жуков В., Скуратівський В. Соціальне партнерство в Україні : навчальний посібник. Київ : УАДУ, 2001. 120 с.
3. Семігін Г.Ю. Социальное партнерство в современном мире. Москва : Мысль, 1996. 208 с.
4. Закон України «Про організації роботодавців» від 24 травня 2001 р. № 2436-III.
5. Социальная политика правительства. *Время*. 2006. № 132. С. 2.
6. Сирота И.М. Все о пенсиях, пособиях, социальной защите граждан Украины : научно-практический комментарий ; 4-е изд., перераб. м доп. Харьков : Одиссей ; Фолио, 2013. 687 с.
7. Закон Украины «О сборе на обязательное социальное страхование» от 26.06.1997 (с изменениями и дополнениями 2019 г.). *Ведомости Верховной Рады*. 1997. № 37. С. 238.
8. Конституція України.
9. Сташкін Б. Норми права соціального забезпечення. *Право України*. 2016. № 2. С. 74–78.
10. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям : Закон України від 1 червня 2000 р. № 1768 – III (зі змінами та доп. 2018 р.). *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 35. С. 662–665.
11. Трудове право України : підручник / Н.Б. Болотіна та ін. Київ : Знання, 2014. 563 с.
12. Генеральна угода між Кабінетом Міністрів України, всеукраїнськими об'єднаннями організацій роботодавців і підприємців та всеукраїнськими профспілками і профоб'єднаннями на 2010–2011 роки. URL: <http://zacon.nau.ua>.

References:

1. Balabanova N.V. (2002) Social dialogue. Social partnership. Social state / N.V. Balabanova, V.I. Zhukov, V.E. Pilipenko // Acad. Labor and Social Relations. Kyiv. 189 p.
2. Zhukov V. (2001) Social partnership in Ukraine: textbook. Manual / V. Zhukov, V. Skuratovsky. Kyiv: UADU Publishing House. 120 p.
3. Semigin G.Yu. (1996) Social partnership in the modern world / G.Yu. Semigin. Moscow: Mysl. 208 p.
4. Law of Ukraine "On Employers' Organizations" of May 24, 2001 № 2436-III. 5. Social policy of the government. *Time*. 2006-32132. p. 2.
6. All about pensions, benefits, social protection of citizens of Ukraine: (Nauch.-prakt. Komment. I sb. Normat. Aktov) / Sirota I.M., 4th ed., Reworked. And add. Kharkiv: "Odyssey": Folio, 2013. 687 p.
7. Law of Ukraine "On the collection of compulsory social insurance" of 26.06.1997 (with changes and additions in 2019.). *Vedomosti Verkhovnoi Rady*, 1997. No. 37, p. 238.
8. The Constitution of Ukraine.
9. Stashkin B. (2016) Norms of social security law. *Law of Ukraine*, no. 2, pp. 74–78.
10. On state social assistance to low-income families: Approved on June 1, 2000. № 1768 – III (with changes and additions in 2018). *From the Verkhovna Rada of Ukraine*. 2000. No. 35, pp. 662–665.
11. Labor law of Ukraine: Ed. / (N.B. Bolotina, T.M. Dodina, etc.). Kyiv: Knowledge, 2014. 563 p.
12. General Agreement between the Cabinet of Ministers of Ukraine, all-Ukrainian associations of employers 'and entrepreneurs' organizations and all-Ukrainian trade unions and trade unions for 2010–2011. Available at: <http://zacon.nau.ua>.